

Nora Krstulović

LAŽI, PROKLETE LAŽI, I – STATISTIKA

čak i kad je manjkava, statistika je u stanju pokazati trendove ili pak značajna odstupanja od njih, a takvih koji u 'razradi' jednostavno 'bodu oči' - ima cijeli niz

"Postoje tri vrste laži: laži, proklete laži, i - statistika", izjavio je navodno jednom britanski premijer Benjamin Disraeli (1804.-1881.) ili tako barem u svojoj autobiografiji tvrdi Mark Twain¹.

S tom će se rečenicom, zasigurno, složiti mnogi čitatelji ove statističke analize dokumenta koji službeno nosi naziv "Program javnih potreba u kulturi za 2012. godinu - razrada"², a koji je kolokvijalno poznat kao 'bijela knjiga' zagrebačke kulture.

Naime, pokušaj da se statistički obrade iznosi potpora koje je Grad Zagreb u 2012. odobrio izvedbenim umjetnostima, djelomično je unaprijed osuđen na propast, jer sve i da hoće ne može uvažiti specifičnosti brojnih izvedbenih disciplina, niti npr. kvantificirati broj treninga koji su plesačima potrebni da bi uopće mogli plesati.

No, čak i kad je manjkava, statistika je u stanju pokazati trendove ili pak značajna odstupanja od njih, a takvih koji u 'razradi' jednostavno 'bodu oči' - ima cijeli niz. Krenimo redom.

Gradska kazališta

Iako su **ukupna redovna programska sredstva** namijenjena **gradskim kazalištima** u 2012. **smanjena** u odnosu na 2011. za **tek 1.01%**, odnosno za **145.000 kn**, smanjenjem broja premijernih naslova u tim kućama prosječan iznos subvencije po premijeri porastao je za čak **56.718,25 kn**, što je gotovo pa iznos prosječne subvencije po premijeri na nezavisnoj sceni.

Ili kraće rečeno - zagrebačka gradska kazališta zapravo su sve skuplja, a štednja u zagrebačkoj kulturi vrlo se jasno događa na uštrb nezavisne scene.

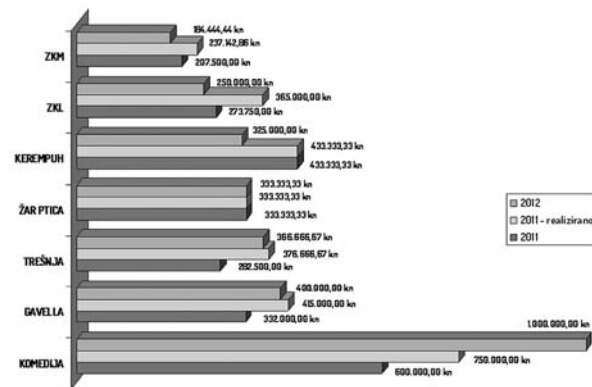
Situacija je još alarmantnija ako se uzme u obzir podatak da značajan broj naslova za koje gradska kazališta dobiju subvencije, zapravo nikad ne izvedu ili ih pak - po posve nejasnim kriterijima - zamijene drugima.

Tako primjerice **Trešnja** lani nije izvela niti jedan od četiri prijavljena naslova, već ih je zamijenila drugima, iako je jedan trebao biti trostruka koprodukcija. **Komedija** je pak od pet najavljenih naslova izvela samo jedan, iduća tri zamijenila je i to primjerice tako da je umjesto golemog ansambla mjuzikla izvela bulevarsku komediju, a jednu od najavljenih premijera jednostavno je - preskočila. Zato su ove godine nagrađeni smanjenjem programskih sredstava od 0,64%, iako su prijavili tek - tri premijere, a broj planiranih izvedbi smanjili s 200 na 190!

Kad se sve to zbroji i oduzme - **prosječna planirana subvencija po premijeri u Komediji** je u samo godinu dana skočila sa 600.000,00 kn na **čak 1.000.000,00 kn**, čime kazalište na Kaptolu opasno konkurrira cijeni premijere u zagrebačkom HNK!!!

Osim Komedije, po 10 izvedbi manje ove godine planirali su i **Gavella** i **Kerempuh**, no dok je kazalištu u Frankopanskoj ukupan iznos sredstava smanjen za 3,61%, njihovim susjedima u llici povećan je za 7,41%

Usporedimo li prosječne iznose subvencija po premijeri u gradskim teatrima 2011. s onima doista realiziranim i onima planiranima u 2012. slika izgleda ovako:

Ilustracija br. 1
- prosječne premijerne subvencije gradskim kazalištima - odobrene u 2011., realizirane u 2011. i odobrene u 2012.

O opravdanost ovakvog odnosa ulaganja u pojedine teatre i kulturnu politiku koja se iz toga iščitava, dalo bi se na dugo i široko debatirati, no za potpunu sliku potrebno je u brojeve 'zaroniti' i nešto dublje.

Nezavisna scena

Grad Zagreb u već spomenutoj 'razradi'³ rezultate - u svim disciplinama - obično prikazuje u tri podcjeline:

- gradske ustanove u kulturi
- centri za kulturu
- nezavisna produkcija

Problem je, međutim, što u **'nezavisnu scenu'** **Grad ubraja i institucije kao HAZU (I)** pa su brojeve u potpori nezavisnim projektima već u startu - lažne. Stvar se dodatno komplicira kad u tim istim rezultatima iz programskih sredstava financira tzv. hladni pogon, kao što je to npr. slučaj s **Teatrom &TD** (koji je također vrlo teško svrstati u nezavisnu produkciju).

No, čak i takvoj lažnoj slici o nezavisnim produkcijama iz godine u godinu drastično se smanjuju namjenska sredstva iz gradskog proračuna pa je ukupan iznos istih 2010. godine u odnosu na 2009. bio manji za **čak 26%**, a potom i lani za **još 15%**.

U toj i takvoj atmosferi, zamjenik pročelnika zagrebačkog Gradskog ureda za kulturu, obrazovanje i sport, **Tedi Lušetić**, najavio je u jednom autoriziranom intervjuu⁴ drastičnu promjenu gradske kulturne politike i zaokret prema - privatizaciji. Barem kad su kazališta u pitanju.

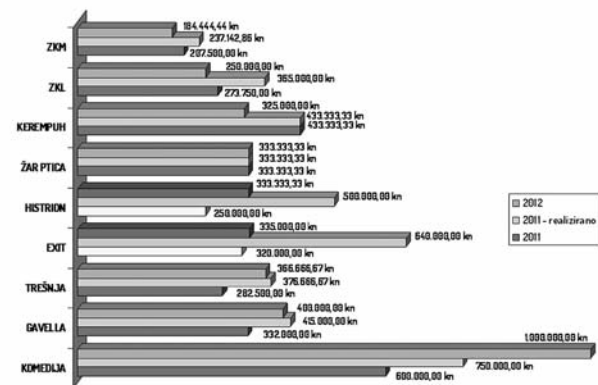
"Mislimo da na pragu ulaska Hrvatske u EU intencija treba biti upravo da se što više radi na projektima i na privatnoj inicijativi te bismo u tom duhu htjeli da se nastavi rad kazališta, te da odvojimo rad javnog od privatnog. U Sloveniji je situacija suprotna onoj od naše, odnosno ondje je jedino nacionalno kazalište javno, a druga su privatizirana.", izjavio je Lušetić.

Namjerno ili ne, Lušetićeva izjava potpuni je faktografski promašaj. U Sloveniji i dan danas postoji razgranata mreža komunalnih kazališta kojih su osnivači lokalne samouprave - od Ljubljane u kojoj je takvih teataru četiri, do Maribora, Celja, Kranja ili Ptuj⁵. No, ukoliko tome uprkos, ozbiljno shvatimo Lušetićevu najavu privatizacije, onda i budućnost zagrebačke scene izvedbenih umjetnosti treba čitati iz odnosa Grada prema nezavisnim teatrima.

Za subvencioniranje programa nezavisne scene, u pravilu premijernih produkcija s točno određenim brojem izvedbi (ne računajući gostovanja i/ili manifestacije), Grad je u 2012. izdvojio **5.155.500,00 kn**. Zanimljivo je kako od toga čak 3.265.000,00 kn, odnosno 63% otpada na tek 6 subjekata, a čak milijun kuna, odnosno petina - na tek jednog jedinog - Glumačku družinu Histron.

Prosječna subvencija po premijernom naslovu u Histronima tako iznosi 333.333,33 kn, a u Teatru Exit čak 335.000,00 kn, iz čega proizlazi da Grad Zagreb s većim iznosim subvencionira premijere u ta dva privatna teatra nego li one u nekim vlastitim, tj. gradskim kazalištima:

Problem je, međutim, što u 'nezavisnu scenu' Grad ubraja i institucije kao HAZU (!), pa su brojke o potpori nezavisnim projektima već u startu - lažne.

Ilustracija br. 2
 – prosječne premijerne subvencije gradskim kazalištima + GD Histron i Teatar Exit
 – odobrene u 2011., realizirane u 2011. i odobrene u 2012.

Tablica deset najbolje 'plisiranih' nezavisnih po apsolutnim iznosima potpore izgleda ovako:

primatelj	broj premijera	broj izvedbi	sredstva Grada Zagreba	prosječna subvencija po premijeri	prosječna subvencija po izvedbi
GLUMAČKA DRUŽINA HISTRION	3	160	1.000.000,00 kn	333.333,33 kn	6.250,00 kn
TEATAR EXIT	2	160	670.000,00 kn	335.000,00 kn	4.187,50 kn
KAZALIŠTE MALA SCENA	3	250	430.000,00 kn	143.333,33 kn	1.720,00 kn
ZAGREBAČKI PLESNI ANSAMBL	2	20	420.000,00 kn	210.000,00 kn	21.000,00 kn
STUDIO ZA SUVREMENI PLES	2	5	420.000,00 kn	210.000,00 kn	84.000,00 kn
LUTKARSKA SCENA					
"IVANA BRLIĆ MAŽURANIĆ"	3	200	325.000,00 kn	108.333,33 kn	1.625,00 kn
PLESNI CENTAR TALA	2	8	90.500,00 kn	45.250,00 kn	11.312,50 kn
PLANET ART	1	30	90.000,00 kn	90.000,00 kn	3.000,00 kn
GRUPA KUGLA	1	6	80.000,00 kn	80.000,00 kn	13.333,33 kn
PLESNI KOLEKTIV «d-lc»	3	7	80.000,00 kn	26.666,67 kn	11.428,57 kn

Situacija se međutim drastično mijenja uzmemo li u obzir i broj izvedbi na koje Grad obvezuje primatelje potpora, kao i ukupan broj premijernih naslova. U tom slučaju popis deset najizdašnije financiranih izgleda ovako:

primatelj	broj premijera	broj izvedbi	sredstva Grada Zagreba	prosječna subvencija po premijeri	prosječna subvencija po izvedbi
GLUMAČKA DRUŽINA HISTRION	3	160	1.000.000,00 kn	333.333,33 kn	6.250,00 kn
STUDIO ZA SUVREMENI PLES	2	5	420.000,00 kn	210.000,00 kn	84.000,00 kn
ZAGREBAČKI PLESNI ANSAMBL	2	20	420.000,00 kn	210.000,00 kn	21.000,00 kn
TEATAR POEZIJE	1	1	45.000,00 kn	45.000,00 kn	45.000,00 kn
MELONE-AUTORSKA RADIONICA KREACIJA ILUSTRACIJA					
I KOREOGRAFIJE	1	1	40.000,00 kn	40.000,00 kn	40.000,00 kn
THEATRON d.o.o.	1	3	50.000,00 kn	50.000,00 kn	16.666,67 kn
GRUPA KUGLA	1	6	80.000,00 kn	80.000,00 kn	13.333,33 kn
BADco	1	5	65.000,00 kn	65.000,00 kn	13.000,00 kn
ZAGREBAČKI BALETNI SOLISTI	1	3	40.000,00 kn	40.000,00 kn	13.333,33 kn
UDRUGA PROFESIONALNIH PLESNIH UMJETNIKA PULS	1	2	35.000,00 kn	35.000,00 kn	17.500,00 kn
ZRINKA ŠIMIČIĆ MIHANOVIĆ	1	1	20.000,00 kn	20.000,00 kn	20.000,00 kn

U takvoj kalkulaciji prethodno prvoplasirani Histroni završavaju na 26. mjestu, Teatar Exit na 29., Mala scena na 34., a scena Ivana Brlić Mažuranić na – 39. mjestu.

Koji je, međutim, ključ po kojem Grad pojedinom subjektu propisuje broj izvedbi, posve je nejasno, a situaciju dodatno komplicira i činjenica da s izuzetkom četiri kuće koje koriste gradske prostore, svi ostali producenti scene za svoje izvedbe moraju najmljivati i to – od subjekata u vlasništvu Grada.

Doduše, kad je u ožujku 2007. godine otvoren Histronski dom, gradski su oci obećali kako će njegov prostor ubuduće u jednakom omjeru koristiti Histroni i gradska nezavisna scena. No, osim povremenog gostovanja pokojeg festivala, neovisna scena nikad nije zašla u llicu 90. Histroni su, međutim, samo u 2011. godini od Grada Zagreba uz programska sredstva dobili i **260.000,00 kn** za

troškove prostora, istog onog kojeg su potpuno opremljenog i obnovljenog dobili na korištenje od Grada?!

I u 2012. godini Histronima je odobren isti iznos, no umjesto 'troškovi prostora' preimenovan je u 'tehničku potporu'. Dapače, u cijeloj 'razradi' čak je **795.000,00 kn** namijenjeno različitim 'tehničkim podrškama', iako rečeni dokument nigdje ne navodi što bi to točno trebalo značiti. Od spomenutih 795.000,00 kn, najveći iznos, čak 44,6%, odnosno **355.000,00 kn**, podijelilo je Vijeće nadležno za centre za kulturu. Osam gradskih ustanova, tih bi 355.000,00 kn trebalo potrošiti na 'tehničku podršku', od čega – 310.000,00 kn 'kazališnim i plesnim projektima', a ostatak – na potporu – 'nezavisnoj kazališnoj sceni'.

Imamo dakle – nezavisne i – valjda – zavisne kazališne i plesne projekte, no kako se nigdje ne navodi koji su to – za pretpostaviti je kako se ovom odlukom nadležnost

Premijerne subvencije, u načelu, nisu motivirane ni samim projektima (jer - vidjeli smo - naslovi se proizvoljno mijenjaju), ni prethodnim postignućima primatelja (najnagrađivanije gradsko kazalište ima najmanje subvencije po premijeri), niti brojem izvedbi (proporcionalno najveći udio odlazi onima s najmanje repriza), ni ciljnom skupinom publike kojoj bi se trebale obraćati, ali ni bilo kojim drugim mjerljivim kriterijem.

Vijeća za kazalište i ples, zapravo, prenosi na – uprave centara za kulturu!

Uz to, oni koji sredstva nisu dobili za 'nezavisnu' produkciju, mogu ih valjda potrošiti na produkcije gradskih kazališta, jer vlastite, barem prema Zakonu o kazalištima, ne bi smjeli proizvoditi budući da za tu djelatnosti (kao npr. **KNAP**) nisu registrirani!

Poseban je pak biser među 'tehničarima' – **Kazalište Vidra**. Pravni subjekt s tim nazivom nije naveden ni u registru udruga Republike Hrvatske, ni u sudskom registru, a nema ga ni u Očevidniku kazališta Ministarstva kulture. Vidra postoji tek kao scena Kazališta Kerempuh, ne i kao zaseban pravni entitet.

To, međutim, Grad nije spriječio da nepostojećem prav-

nom subjektu u svrhu 'tehničke i programske podrške kazališnim projektima' – dakle ne nezavisnim i ne plesnim – dodijeli čak **180.000,00 kn**, ali pazite sad: sa stavke – **festivali i manifestacije**.

Na koncu, ovoj statističkoj slici treba dodati i podatak kako je 1.160.000,00 kn ili čak 22% svih sredstava namijenjenih nezavisnoj sceni, odobreno projektima koji će imati 1 do najviše – tri izvedbe! Od 66 subjekata kojima su potpore odobrene, takvih je čak 46 ili 69,69%!!!

Nije – nego

Nažalost, sve navedeno tek je potencijalna skica pravog stanja stvari, jer su se zainteresirani subjekti na 'razradu' mogli i žaliti. Jesu li im žalbe uvažene, kako su, koliko i zašto promijenjeni iznosi potpora – nemoguće je saznati, jer Grad te podatke ne objavljuje.

No, da odstupanja od javno objavljenih brojeva mogu biti iznimno značajna, pokazuje i slučaj zagrebačke udruge **KUFER**, kojoj je 'razradom' za dvije premijere bilo odobreno tek **30.000,00 kn** potpore, za razliku od 70.000,00 kn koliko su dobile u 2011.

Revoltirane, osnivačice te platforme za rad mladih kazalištaraca, Franka Perković i Dora Ružđak najavile su gašenje projekta, na što je već spomenuti Lušetić, u izjavi za Hrvatski radio, sve opravdao 'tehničkom greškom', te objavio kako su KUFER-u zapravo odobrena ista sredstava kao i lani. No, priča tu ne završava. Nakon niza medijskih istupa svih uključenih u 'slučaj' ispostavilo se da KUFER nije podigao ni sredstva koja su mu bila namijenjena u 2011., premda je prema tvrdnjama osnivačica sve planirane programe realizirao.

'Bisera' ima i u drugim sektorima pa je tako među *on-line* medijima najveći 'dobitnik' natječaja projekt **kulturauzagrebu.hr**, sa čak **60.000,00 kn**, što je čak dvostruko veća potpora od prve iduće odobrene. Izdavač rečenog projekta je udruga **Kulturni klub**, kojoj je Grad ukupno dodijelio čak 22% svih sredstava za *on-line* medije, a čiji čelni čovjek, Zlatko Vidačковиć, sve objašnjava ovako: "Za stranicu kulturauzagrebu mi smo naravno predložili Uredu konkretan razrađen projekt, ali je ideja-inicijativa-potreba za stranicom bila od Ureda i za to su oni osigurali posebna dodatna sredstva."

Posebno znakovit je i slučaj tvrtke **Neki Daniels d.o.o.** koja, kako tvrde članovi Vijeća za urbanu kulturu i mlade, nije niti aplicirala na natječaj za javne potrebe u kulturi, ali joj je Grad u rezultatima istog odobrio čak **150.000,00 kn!!!** Zbog toga, ali i niza drugih proizvoljnih preinaka, spomenuto je Vijeće (nažalost jedino) javno objavilo 'svoje' predikate te tako konačno potvrdilo svima znanu 'javnu tajnu' – da o potporama zapravo odlučuje Nepoznat Netko u Gradskom uredu za kulturu, obrazovanje i sport.

Umjesto zaključka

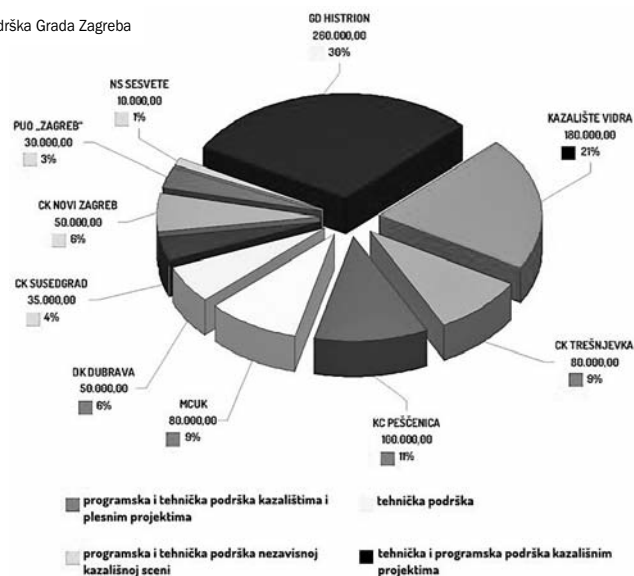
Pitanje, međutim nije tko, nego – temeljem čega?

Jer - statističkom prokletstvu s početka teksta uprkos, iz svih se navedenih podataka ipak i više nego jasno iščitava kako kulturne politike u Gradu Zagrebu, barem kad su izvedbene umjetnosti u pitanju – nema.

Premijerne subvencije, u načelu, nisu motivirane ni samim projektima (jer - vidjeli smo – naslovi se proizvoljno mijenjaju), ni prethodnim postignućima primatelja (najnagrađivanije gradsko kazalište ima najmanje subvencije po premijeri), niti brojem izvedbi (proporcionalno najveći udio odlazi onima s najmanje repriza), ni ciljnom skupinom publike kojoj bi se trebale obraćati, ali ni bilo kojim drugim mjerljivim kriterijem.

Jasna i javna uspostava tih kriterija trebala bi stoga biti glavni cilj svih zainteresiranih korisnika sredstava za javne potrebe u kulturi. No, putovanje je to na koje se, budimo iskreni, teško uputiti praznih, a još teže – punih džepova.

TEATAR.HR
tehnička podrška Grada Zagreba

¹ Mark Twain: "Chapters from My Autobiography", North American Review, 1906.
² Grad Zagreb, Gradski ured za kulturu, obrazovanje i sport, klasa 400-02/12-01/5, ur. broj: 251-10-41-12-3
^{3,4} Grad Zagreb, Gradski ured za kulturu, obrazovanje i sport, klasa 400-02/12-01/5, ur. broj: 251-10-41-12-3
⁵ Aktual, 7.12.2011.
⁶ SiGledal.org, portal slovenskega gledališča http://www.sigledal.org/geslo/Kategorija:Javni_zavodi